

A GYŐRÖTT FELTÁRT KÉSŐ-RÓMAIKORI CSONTVÁZLELETEK VIZSGÁLATA FOGSZUVASODÁS SZEMPONTJÁBÓL

BRUSZT PÁL DR.

főorvos (Baja)

GÁSPÁRDY GÉZA tollából érdekes közlemény jelent meg a Győrött feltárt késői római-kori csontvázleletek paleopathológiájáról az *Anthropologiai Közlemények* 1956. IV. kötetének 2. füzetében. A fogszuvasodásnak csak egy mondatot szentel, amelyet az alábbiakkal szeretnék kiegészíteni.

A győri múzeumban tárolt késői római-kori koponyákból 14-et vizsgáltam meg. Ezek közül 12 a *Széchenyi téri* ásatásokból való, 1 a *Sportpályáról*, 1 pedig a *Nádorvárosból*.

Itt nem térek ki arra, hogy miként állapítottam meg, hogy a fogakon lévő elváltozás cariesesnek tekinthető-e vagy sem és melyik fog helye tekinthető caries következtében üresnek, — hivatkozom a *Fogorvosi Szemle* 1952. 3—4. számában megjelent dolgozatomra, ahol e kérdésekkel részletesen foglalkoztam. A 14 koponya közül 1 volt infans I és 2 senilis. Ezeket kihagytam a számításból annál is inkább, mert az utóbbiakban alig maradt fog és így végeredményben 11 juvenis-adultus-maturus koponya fogairól adok képet. A koponyák nemét külön nem határoztam meg és csak ott tüntetem fel, ahol GÁSPÁRDY dolgozatából átvehettem.

Széchenyi téri temető

2. *sír.* Adultus. Férfi. $\overline{6}$ és $\overline{7}$ occlusalis caries, $\overline{6}$ radix, $\overline{6}$ életben elvesztett, $\overline{2}$ $\overline{1}$ halál után elvesztett fog.

4. *sír.* Maturus. Férfi. $\overline{6}$ mesiocclusalis caries. Az $\overline{1}$ $\overline{1}$ és $\overline{3}$ $\overline{2}$ $\overline{1}$ $\overline{1}$ $\overline{2}$ $\overline{5}$ $\overline{6}$ fognak halál után kallódtak el.

12. *sír* Adultus. $\overline{5}$ distalis mély caries $\overline{2}$ radix $\overline{3}$ distolingualis caries, $\overline{2}$ $\overline{3}$ $\overline{4}$ $\overline{6}$ $\overline{7}$ $\overline{8}$ és $\overline{5}$ $\overline{6}$ $\overline{7}$ $\overline{8}$ fogak életben vesztek el. $\overline{8}$ $\overline{7}$ $\overline{6}$ $\overline{5}$ $\overline{4}$ $\overline{2}$ $\overline{1}$ és $\overline{8}$ $\overline{7}$ $\overline{6}$ $\overline{2}$ a halál után vesztek el.

16. *sír.* Adultus. Férfi. A maxillában nincs foga. $\overline{6}$ occlusalis caries $\overline{5}$ radix. $\overline{8}$ $\overline{7}$ $\overline{4}$ $\overline{1}$ $\overline{2}$ $\overline{4}$ $\overline{5}$ $\overline{8}$ fogak halál után estek ki.

17. *sír.* Adultus. Meglévő fogai épek. Mandibula hiányzik, felül a $\overline{3}$ $\overline{1}$ $\overline{3}$ $\overline{8}$ fogak halál után estek ki.

18. *sír.* Maturus. $\overline{5}$ radix $\overline{6}$ mesioocclusalis caries, $\overline{7}$ radix, $\overline{8}$ mes. caries; $\overline{5}$ radix; $\overline{5}$ distoocclusalis caries, $\overline{6}$ radix, $\overline{7}$ életben elvesztett, $\overline{6}$ $\overline{7}$ $\overline{8}$ $\overline{8}$ $\overline{7}$ $\overline{3}$ halál után vesztek el.

19. *sír.* Juvenis. Nő. Minden foga megtartott és ép, a bölcsességfogak nem láthatók.

20. *sír.* Juvenis. Meglévő fogai épek. Halál után vesztek el a 7 5 4 2 1 | 1 2 3 4 és 7 1 fogak.

21. *sír.* Adultus. Nő. 6 | radix, 7 | distalis caries, | 6 radix, 8 2 1 | 1 2 | 7 halál után vesztek el.

22. *sír.* Adultus. Nő. 7 | 7 occlusális caries 8 4 1 | 1 3 5 8 halál után vesztek el.

Nádorváros jelzés; Adultus 6 | buccalis, 8 | occlusalis caries, 8 5 1 | 8 és 5 1 | 3 5 fogak a halál után vesztek el.

A halál után elvesztettekhez soroltam azokat a hiányzó fogakat is, melyekről nem lehetett megállapítani, hogy életben vesztek el, mert a megfelelő csont-résszel együtt hiányoztak. A bölcsességfogakat nem vettem figyelembe az összeszámolásnál és így a carieses fogak száma még nagyobb tulajdonképpen, mint amennyit megadok.

A 11 koponya közül 8-ban *találtam szuvas fogat, tehát a koponyák $\frac{3}{4}$ részében (72,7%)*: 3 koponyában egyet-egyet, egyikben kettőt, háromban hármat és egyben hatot. Valószínűleg caries miatt elvesztett fog három koponyában volt: kettőben 1—1 és egyben 10.

Egy *megvizsgált* koponyára átlagosan 1,8 szuvas fog és 1,1 életben elvesztett fog esik — összesen 2,9. Ez a szám még nagyobb lenne akkor (mint fentebb említettem), ha a bölcsességfogakat is számításba vettem volna és valószínűleg még nagyobb, ha a halál után nem kallódtak volna el a fogak. Ez utóbbiaknak egy koponyára eső átlagos száma 8,6, tehát a fogak 30,7%-a.

Végeredményben a mai lakosság kb. 95%-os fogszű frequentáciájához képest *igen magas a győri szuvas fogú koponyák százaléka*. Emellett Magyarország mai felnőtt lakosságának kb. 11-es fogszűintenzitásával szemben csak 2,9 szuvas fog esik átlagban egy győri római-kori koponyára.

ИССЛЕДОВАНИЕ ОБНАРУЖЕННЫХ В Г. ДЬЁР СКЕЛЕТНЫХ НАХОДОК ПОЗДНЕГО РИМСКОГО ПЕРИОДА В ОТНОШЕНИИ КАРИЕСА ЗУБОВ

П. Бруст

Автор обследовал четырнадцать черепов позднего римского периода, находящиеся в музее г. Дьёр. Он установил, что в этих черепах находилось 72,7% кариозных зубов. На каждого обследованного черепа приходится в среднем по 1,8% пораженных кариесом зубов и по 1,1% потерянных во время жизни зубов, значит, всего по 2,9%. По сравнению с 90%-ной частоты кариеса нынешнего населения, процент кариеса в черепах, обнаруженных в г. Дьёр, является очень высоким, причем в противоположность примерно 11-овой интенсивности кариеса теперешнего взрослого населения Венгрии, на каждый череп римского периода (обнаруженного в г. Дьёр) приходится в среднем лишь по 2,9% кариозных зубов.